

Különböző okai vannak annak, hogy saját életünkben látjuk a születési sorrend hatását, annak ellenére, hogy nem bizonyíthatók. A fejlődés adott korszakai például hatással vannak a személyiségre: ahogy értünk, úgy válnak lelkiismeretesebbé. Ha összehasonlítjuk magunkat testvéreinkkel, akkor számolnunk kellene a korkülönbséggel. „Mi ezt azonban nem tesszük meg” – mondja Botzet. És ezért gyakran téves módon hasonlítjuk össze magunkat testvéreinkkel.

„Mi, emberek úgy vagyunk megalkotva, hogy inkább olyan bizonyítékokat keressünk, amelyek feltételezéseink mellett szólnak, nem pedig azok ellen” – mondja Laura Botzet. Kissé olyan ez talán, mint a csillagjegyek. Mindig találhatunk magyarázatot saját viselkedésünkre – feltéve, ha tudjuk, mit szeretnénk látni.

Pusztán annak, hogy valakiből lázadó válik-e, vagy pedig a jól kitaposott utat járja be, hogy valaki elhagyja-e a királyi családot, vagy pedig vár arra, hogy a fejére kerüljön a korona, nem túl sok köze van a születési rangsorhoz.

(*Neue Zürcher Zeitung*)

John Gallagher¹

Hogyan tanuljunk egy nyelvet
és tartsunk ki mellette

Feledkezzünk el arról, hogy folyékonyan beszéljünk és hogy milyen az iskolai nyelvtanítás: felnőtteként teljesen új megközelítést alkalmazhatunk

Amit tudni szükséges

Az egyik első dolog, amit megtanultam mondani, így hangzott: „botokkal agyonvertük őket”. Nem éppen a nyelvtanulás szokásos módja az első héten, de ez megint csak nem egy hétköznapi nyelvtanfolyam volt. 16. és 17. századi dokumentumokkal foglalkozó történészként

1 John Gallagher kora újkori történelmet oktat a Leeds-i Egyetemen.

egy szaknyelvi kurzusra jártam, hogy megtanuljam a korabeli holland nyelv olvasását – így ahelyett, hogy megtanultam volna, hogyan kell a hobbikról beszélni vagy a vasútállomás felé útbaigazítást kérni, egyenesen nekiugrottunk az úgynevezett holland aranykor szövegeinek.

Olyasvalakiként, aki már korábban megtanult néhány nyelvet, számomra ez egy teljesen új élmény volt. Megszoktam azt a fajta nyelvtanulást, amely ismerős lehet az iskolából: rendszerezett előrehaladás a nyelvtani alapvetésben, a szókincs folyamatos fejlesztése, néhány alapvető párbeszéd hangszalagon vagy egy osztálytárral gyakorolva. De a holland nyelvet illetően változtatnom kellett módszereimen, és új tanulási segédeszközöket kellett találnom, amelyek működtek ebben a projektben. Táblázatokat használok, amelyeket a 17. századi bűncselekményekkel töltök ki, és olyan történelmi szótárakat, amelyek segítenek abban, hogy nagyjából betájékoztak, régebben mit jelentettek a szavak. Azt tanultam meg a folyamatból, hogy bár a nyelvtanulást gyakran úgy mutatják be, ahol a mindent egy kaptafára megközelítést alkalmazzák, egy új nyelv elsajátításának sikere szempontjából a legfontosabb, hogy tisztázzuk a saját magunk számára fontos célokat és stratégiákat.

Ebben az útmutatóban abban szeretnék segíteni, hogy a nyelvtanulás *mikéntjéről* gondolkozzunk. Minden nyelv más, és minden nyelvnek megvannak a maga nehézségei, de ezek olyan eszközök és technikák, amelyek minden tanuló munkáját megkönnyíthetik. S míg az önálló tanulásnak megvannak a maga nehézségei, ezek az eszközök hatékonyabbá és élvezetesebbé is tehetik a folyamatot, valamint könnyebb idővel szinten tartani.

Mit tegyünk

Az első teendő, ha nyelvtanulásra adjuk a fejünket, hogy feledkezzünk el a folyékonyságról (jelentsen az bármit). Könnyű elkedvetlenedni, ha olyasvalami a célunk, aminek az elérése éveket vesz igénybe. A sikeres nyelvtanuláshoz fontos, hogy elérhető, mérhető célokat tűzzünk ki. Első kocogásunkra sem azzal a céllal indulunk el, hogy megnyerjük a maratont: így, ha

új nyelv tanulásába vágunk bele, gondoljunk kézzelfogható, rövidtávú célokra, amelyek sikerélményt adnak. Egészen utunk elején ez lehet egy új ábécé vagy bizonyos számú írásjegyek elolvasásának megtanulása, vagy néhány kifejezés elsajátítása a bemutatkozáshoz. Ahogy haladunk előre és kezdjük elérni céljainkat, újakat fogalmazhatunk meg – talán szeretnénk képesek lenni rövid, egyszerű beszélgetést folytatására egy anyanyelvi beszélővel, vagy elolvasni egy újságcikket. Céljainknak nem szükséges egyezniük tankönyvünk céljaival; nem gond, hogy egyelőre kihagyjuk a színek vagy a foglalkozások megtanulását, ha olyan alapvető igék készletére van szükségünk, amelyekről tudjuk, hogy naponta fogjuk őket használni, hogy alapvető kötőszavak (*ezért, aztán, de*) megértését, amelyek minden egyes beszélgetésben megjelennek. Ahogy tisztázzuk céljainkat, úgy leszünk jobbak saját nyelvi szükségleteink elemzésében az egyes szinteken, és annak pontos beazonosításában is, hogy mit szükséges a következő lépcsőfokon tanulnunk.

A célok eldöntése egyben azt is jelenti, hogy eldöntjük, miként jutunk oda. Az emberek sokáig gondolkoznak azon, hogy melyik nyelvet tanulják meg, de könnyű elhanyagolni a nyelvtanulást mikéntjét. Ha egy másik nyelvet tanultunk az iskolában, akkor valószínűleg nem kellett sokat gondolkodni a folyamaton és a technikán – tanárunk hozta meg a döntések nagy részét arról, hogy mit tanuljunk és mikor. De önálló nyelvtanulóként el kell gondolkodni arról, hogy miként jutunk el oda, ahol lenni szeretnénk. Gondoljunk meg, mit akarunk tehát valójában egy új nyelv elsajátításától. A helyiekkel szeretnénk csevegni nyaralás közben, vagy még le nem fordított regényeket olvasni? A célok tisztázása segít abban, hogy stratégiai módon gondolkodjunk el a bennünket legjobban segítő módszereken. Nincs ebben semmi új – a „szaknyelv” területe évek óta létezik, és azokat a nyelvtanulókat segíti, akiknek munkájukhoz vagy tanulmányaikhoz van szükségük az új nyelvre, hogy a számukra igen fontos anyagra összpontosítsanak. De alapelvei a hétköznapi nyelvtanulók számára is alkal-

mazhatók. Legyenek jól körülhatárolt céljaink, és tegyük fel magunknak a kérdést, hogy mire leszünk majd képesek az új nyelv birtokában – legalábbis kezdetben.

A módszerek pedig valóban döntő fontosságúak. A nyelvtanulásban nincs mindent egy kaptafára megközelítés – ami nekem beválik, lehet, hogy másnak nem fog megfelelni. Nem szabad azonban elfelejteni, hogy ha nem szívesen ülünk egy tankönyv felett, hogy írásban gyakoroljunk, ez nem állhatja utunkat a nyelvtanulás során. Ha jobban szeretünk hanganyagokat hallgatni és beszélni, akkor életmentő lehet egy olyan teljesen audiolingvális módszer, mint amelyet a Michel Thomas és Pimsleur-tanfolyamok dolgoztak ki (illetve néhány nyelv esetében kínálja Mihalis Eleftheriou, a Languagee Transfer munkatársa), – és noha némelyiknek borsos ára van, azt tapasztaltam, hogy gyakran kikölcsönözhető a helyi könyvtárakból. A Michel Thomas-féle kurzus dallamos hangjával és sokat vitatott háttértörténetével akkor találkoztam először, amikor elkezdtem olaszul tanulni. Egy nyáron minden nap negyven percet sétáltam oda-vissza a munkába, és nem hittem el, hogy létezik olyan tanfolyam, ahol csak az szükséges, hogy hanganyagot hallgassunk, gondolkodjunk és beszéljünk, és úgy tűnt, hogy sokkal természetesebb és intuitívabb módon sikerült vele elsajátítani az olasz szavakat és nyelvtant, mint azt gondoltam volna.

A többé-kevésbé önálló tanulásról beszélék itt, nem szabad azonban lebecsülnünk azoknak a nyelvi kurzusoknak az értékét, amelyet egy szakértő tanár tart. A covid-19 pandémia azt jelenti, hogy sok nyelvtanuló számára nem lehetséges, hogy eljusson egy nyelviskolába vagy ott üljön egy osztályteremben, de sok iskola vagy oktatási intézmény ajánl online lehetőségeket, amelyek akár kedvezőbbek is anyagilag, és jobban beilleszthetők egy zsúfolt napirendbe. A 2020-as nyár folyamán online magánóra keretében tanultam az arab nyelv alapjait egy tanártól, aki a Natakallam nevű fantasztikus szervezet munkatársa volt, amely menekültek által tartott arab, francia, perzsa, örmény, kurd és spanyol nyelvtanulási progra-

mokat kínál (ha hasonló szervezetet keresünk egyesült királyságbeli székhellyel, nézzük meg a Chatterboxot.)

Ha arra kerül a sor, hogy nyelvtanárt találjunk manapság, az igazán újszerű erőforrásnak az Italki weboldal számít, ahol online órákat foglalhatunk profi tanárokkal és tapasztalt beszélgetőpartnerekkel. Az Italkinak van jó pár előnye: több tanárt ki lehet próbálni, hogy megtaláljuk azt, akivel jól tudunk együtt dolgozni, és jelentős kedvezmények vannak az első néhány próbaórán. Ez azt jelenti, hogy „gyorsrandik” vannak a tanárokkal, amelyek során lehetőség nyílik, hogy az egyikkel meg-egyezzünk közülük egy órasorozat erejéig, vagy hogy több magántanárral dolgozzunk, akik különböző készségek fejlesztésében segítenek. Az Italkival kapcsolatban felbecsülhetetlennek tartom azt, hogy megengedi a tanulóknak, hogy az maga határozza meg az órabeosztását, ami azt jelenti, hogy összpontosíthatunk a saját magunk által kitűzött célokra, és azt tanulhatjuk, amire szükségünk van. Akár német társalgást szeretnénk gyakorolni, akár a bonyolult japán nyelvtani szabályokat akarjuk pontosítani, el tudjuk rendezni, hogy mire szeretnénk összpontosítani, és sokat nyerhetünk a magántanár ránk irányuló figyelméből a számunkra megfelelő időben. Az Italki online jellegének az előnye abban áll, hogy általában versenyképesebb az ára, mint a jelenléti tanóráknak – de ha nem áll módunkban fizetni a nyelvoktatásért, használhatjuk az Italki webhelyét is (vagy olyan alkalmazásokat, mint a Tandem és a HelloTalk), hogy partnereket találjunk, akik a célnyelvünkön fognak beszélgetni velünk cserébe angol vagy más nyelven folytatott társalgásért. Továbbá az Italki igen sokszínű – oktatói közössége különböző világnyelveken dolgozhat velünk, például spanyolul, arabul és franciául.

Ott vannak továbbá az applikációk. Az utóbbi években a nyelvtanulás terén a legnagyobb áttörést a gyakran ingyenes és néha meglepően kifinomult szoftverek jelentették, amelyek a nyelvtanulókat célozták meg és telefonon, tableten vagy laptopon érhetőek el. Talán ismerjük már a Duolingót – amelyről bővebben

írunk az alábbiakban –, de ez nem az egyetlen. Érdeemes megnézni más nagyágyúkat, mint például a Memrise-ot és a Babbelt vagy olyan szókincsfejlesztő applikációkat, mint a Drops, míg megszállott poliglottok gyakran az Anki alkalmazásra esküsznek, amely az időközönkénti ismétlés, más néven időzített ismétlés, vagy szakaszos ismétlés (angolul: spaced repetition) módszerre épülnek, hogy számos témában, ideértve a nyelveket is, segítsék az információ megtanulását és emlékezetben tartását. Hozzáférhetünk a többi felhasználó által létrehozott kártyacsomagokhoz vagy létrehozhatjuk a sajátunkat. Egyes nyelveken külön alkalmazások vannak, például a népszerű Chinesey a mandarin vagy a Keefak a libanoni arab nyelv számára. Kis, de egyre növekvő számú nyelv esetében, beleértve az arab nyelvet (a modern irodalmi arabot és a nyelvjárásokat egyaránt), valamint a spanyol és az orosz nyelvet, kiváló lehetőségeket kínál fel a Lingualism weboldal; anyanyelvi beszélőkkel dolgozik, és olyan anyagokat hoz létre, amelyek a tényleges nyelvet tükrözik, ahogy azt a hétköznapi emberek beszélik, és releváns tartalmakat tanít olyan élethelyzetekkel kapcsolatban, amelyekkel valóban találkozhatunk.

Az ingyenes és könnyen hozzáférhető nyelvtanulási tartalmak aranykorában élünk. A Lexilogos például egy nélkülözhetetlen weboldal, amely a linkjeivel több mint 100 nyelvhez kínál tanfolyamokat, szótárakat és anyagokat: találunk itt mindent az ingyenes, modern izlandi MP3-tanfolyamtól, amelyet egy kollégám szerkesztett itt, a Leedsi Egyetemen, a Pennsylvaniai Egyetem segédanyagaiig a gudzsarati tanulásához, vagy a Georgia-i Állami Egyetem által készített kezdő joruba nyelv kurzust. Saját norvég nyelvtanulásom a profi módon megtervezett és teljesen ingyenes Norwegian on the Web tanfolyamon indult, amelyet a Norvég Műszaki és Természettudományi Egyetem indított. Ha mindez kissé soknak tűnik, és több segítségre lenne szükségünk a tanulás-szervezésben és a jó nyelvtanulási szokások kialakításában, akkor itt van az Open University ingyenes tanfolyama tele szakértői tanácsokkal a nyelvtanulást

illetően, amely tökéletes kiindulópont lehet mindenki számára, aki nyelvtanulásba akar belevágni.

A hivatalos online nyelvtani anyagokon túl a YouTube és a podcastok aránybányát jelenthetnek a céltudatos nyelvtanulók számára. Ha stratégiailag gondolkodunk a nyelvtanulás terén elért haladásunkról, és tudjuk, mit kell elsajátítanunk fejlődésünk érdekében, a YouTube tartalomkészítőinek videói gyakran megfelelnek igényeinknek. Ha egy nyelvtani szabállyal küzdök egy olyan nyelven, amelyet éppen tanulok, manapság ugyanolyan valószínűséggel nyúlok a YouTube keresősávjához, mint bármilyen referencia-nyelvtanhoz. Minőségét tekintve nem minden feltöltött videó kiváló, de sok tanár és nyelvskola olyan videótartalmak készítésére állt rá, amelyek a tanulók kérdéseivel és a gyakori problématerületekkel foglalkoznak. Ahogy az első lépéseket tettem az arab nyelv elsajátításának terén, az ArabicPod101 rövid YouTube-videóiból kaptam segítséget az írás megtanulásához, az alapvető szókincset és társalgási kifejezéseket pedig Mahától, egy arabtanártól tanultam meg, akiktől lelkes közönség tanulja a modern irodalmi arabot és a palesztin nyelvjárást.

A podcastok fantasztikus tanulási forrást jelentenek sok diák számára minden szinten – az olyan sorozatok, mint a News in Slow German, azaz 'Hírek lassú német nyelven' (más nyelveken is elérhetőek) segíthetnek a szövegértés fejlesztésében anélkül, hogy normál beszédsebességgel hallgatnák a nyelvet, míg a haladóbb tanulók használhatnak podcastokat és rádióműsorokat a célnyelvi hallás utáni szövegértés fejlesztéséhez. És ha el tudunk tekinteni a tartalomkészítő területével járó apró vetélkedésektől, akkor érdemes megmártózni a nyelvtanulási podcastok és a YouTube-videók világában, ahol tapasztalt poliglottoktól hallhatunk okos tanácsokat és módszereket (még akkor is, ha állításukat néha nem kell teljesen készpénznek venni).

Ahogy céljaink közelébe érünk, és nő tudásunk, ideje lesz olyan tartalmakat keresnünk, amelyek segítenek bennünket a fejlődésben. A nyelvtanulás szakértői gyakran beszélnek a „érthető input” (*comprehensible input*) fontosságáról a nyelvtanuló számára.

Leegyszerűsítve, ez arról szól, hogy következetesen olyan nyelvi szintnek tesszük ki magunkat, amely éppen meghaladja adott szintünket – elég közel esik ahhoz, amelyről már tudjuk, hogy agymunkával képesek vagyunk kitölteni a hiányzó részeket, és amely emeli azt. A LingQ-hoz hasonló szolgáltatások pont ilyen könnyített olvasmányokat kínálnak, így megtalálhatjuk a szintünknek megfelelő *inputot*, azaz bemeneti anyagot; miután már elsajátítottuk egy nyelv alapjait, gyakran képesek leszünk bármit feldolgozni, amit a neten találunk, akár egyszerű újságcikkeket is (néhány nyelven találunk például olyan oldalakat, mint amilyeneket az Al Jazeera működtet, ahol nyelvtanulóknak ajánlanak tartalmakat) vagy – ahogy egyre ügyesedünk –, könyveket az adott nyelven. Többnyire könnyebbnek találom, ha olyan anyagból tanulok, ahol már van előzetes tudásom a tartalomról, így egy történelmi témájú ismeretterjesztő könyvet választok vagy megnézek egy dokumentumfilmet a témában, amely érdekel. A Penguin Parallel Text sorozatban számos nyelven olvashatunk rövid történeteket úgy, hogy a másik oldalon ott van a fordítás, Olly Richards YouTuber pedig egyszerű kis történetekből álló sorozatot hozott létre kezdők számára különböző nyelveken, többek között törökül, koreaiul és brazil portugálul.

Noha nyelvtudásunk nem fog óriási fejlődésen átmenni pusztán attól, hogy egy idegen nyelvű film esetében rányomunk a play gombra, vannak módok arra, hogy a lehető legjobban kihasználjuk az idegen nyelvű tévéműsorokat és filmeket. A Netflix tele van idegen nyelvű [nem angol] tartalmakkal, de idegesítő módon úgy tűnik, hogy a vállalat szinte lehetetlenné teszi a megtalálásukat. Gyakran ajánlom a célnyelvi valóságshow-kat – a felfokozott érzelmek és a bevett szerkezetek megkönnyítik az események megértését. Csak megerősíthetem, hogy svéd nyelvtudásom hiánya igen kis mértékben csökkentette számomra a *Come Dine With Me*² című

2 Az angol Channel 4 csatornán futó *Come Dine With Me* gasztró-reality show magyar változata a *Vacsoracsata*.

műsor svéd változatának élvezetét. Az azonos nyelvű feliratozás segít a hangzón felismerhető szavakra és kifejezésekre bontásában is. A legfontosabb az, hogy megtaláljuk a számunkra vonzó tartalmat – olyasmit, amit olvasni vagy hallgatni szeretnénk, és hogy ez olyan szinten legyen, amely erőfeszítést követel tőlünk, de még képesek vagyunk megérteni a jelentést. Ennek kulturális előnyei is vannak: nyelvtanulás nélkül soha nem lettem volna megszállottja a holland *Hier Zijn de Van Rossems* ('Itt vannak Van Rossemék') című tévéműsornak, ahol három idős testvér különböző városokat jár be és civakodik az építészetéről, vagy a *71 Grader Nord: Norges Tøffeste Kjendis* ('Északi széles-ség 71°: Norvégia legkeményebb híressége')³ elnevezésű program, amely pontosan az, aminek hangzik.

Ahogy haladunk előre nyelvtanulásunkban, fontossá válik a motiváció. A közép-szinten lévő nyelvtanulók gyakran beszélnek egyfajta stagnálásról – arról a frusztráló állapotról, amely a kezdeti időszak gyors győzelmei után jön el, amikor az elért eredmények kisebbnek tűnnek. Hosszú út vezet odáig, hogy folyékonyan beszéljünk; fejlődésünk és módszereink rendszeres felülvizsgálata segíthet abban, hogy összeszedettek és motiváltak legyünk. Ez az, ahol megtérülnek a kitűzött és elérhető célok: valószínűbb, hogy az előrehaladást abban a nyelvben érezzük leginkább, amellyel „megszenvedünk” és viszonylag gyakran megújítjuk nyelvtanulási céljainkat. Míg az önálló tanulók különösen nehezen élik meg a stagnálás érzését, érdemes szem előtt tartani, hogy mire elérjük ezt a szakaszt, addigra már elsajátítjuk a készséget saját képességeink elemzéséhez, és hiányszágaink beazonosításához, vagyis pontosan tudjuk, mi a következő lépés számunkra – ez már önmagában egy igazi készség. És ha ez még mindig nehéznek bizonyul, akkor bármikor beszélhetünk Zoomon keresztül egy tanárral, és megkérhetjük rá, hogy értékelje teljesítményünket szakértői szemmel.

3 A 71. szélességi kör 7. percénél található a norvég és egyúttal az európai szárazföld legészakibb pontja.

Ha egy már létező tantervet követünk, nehéz lehet a dolgok szokásos sorrendjét félrerúgni és ilyen jellegű célzott munkát végezni, de az itt leírt erőforrásokkal, valamint egy tanár vagy magántanár segítségével jelentékeny haladást tudunk elérni épp azokon a területeken, amelyek javításra szorulnak.

Ahogy fejlődünk, gondolkoznunk kell azon is, hogy miképpen építsük be az új nyelvünket életünkbe. Mindenkinek megvannak a kedvelt módszerei: én magamban beszélek. Mégpedig elég sokat. Amikor új nyelvet tanulok – vagy próbálok visszazokni abba, amelyet már tudok – folyamatosan magamhoz beszélek a tanulandó nyelven, bármit is csinállok közben, mintha én lennék életem filmjének szinkronhangja. Ez „olajozottan tartja a gépet”, ugyanakkor azt is elárulja, hogy mit nem vagyok képes kifejezni, hogy hol hiányos a szókincsem, illetve hogy minek a megtanulására kell legközelebb összpontosítanom. És ez működik, még ha néha furcsán is néznek rám – *mi dispiace* ('bocsánat') ha esetleg olvasná ezeket a sorokat az az ember, aki megbámult, miközben motyogtam magamnak a tükörben egy olasz reptér mosdójában. Egy másik technika, amely ötvözi a gyakorlást a motivációval, a napló vagy egy jegyzetfüzet vezetése az új nyelven – a nap eseményeinek feljegyzése azt jelenti, hogy például különböző igeidőket gyakorlunk, illetve fejlődésünket is rögzíthetjük. Ha extrovertáltabb típusok vagyunk, akkor élvezetes lehet videókat készíteni magunkról, ahol a célnyelven beszélünk, ami nagyszerű lehet az önrértékelés szempontjából, vagy hogy segítő jellegű megjegyzéseket és hozzászólásokat kapjunk másoktól.

A nyelvtanulás sosem ér véget: ha jól csináljuk, egy életen át elkísér. És nem fog mindig nyelvtani feladatokról vagy végtelen szótanulásról szólni – az új nyelven helyettesíteni tudjuk majd a tanulás nyűgét irodalommal és új ötletekkel, ahogy utazással, beszélgetésekkel és többnyelvű barátságokkal is. Ha megfelelőek céljaink és motivációnk, a nyelv megtanulásának hosszú és küzdelmes útját hamarosan felváltja a nyelv megélése.

(Aeon Magazine)